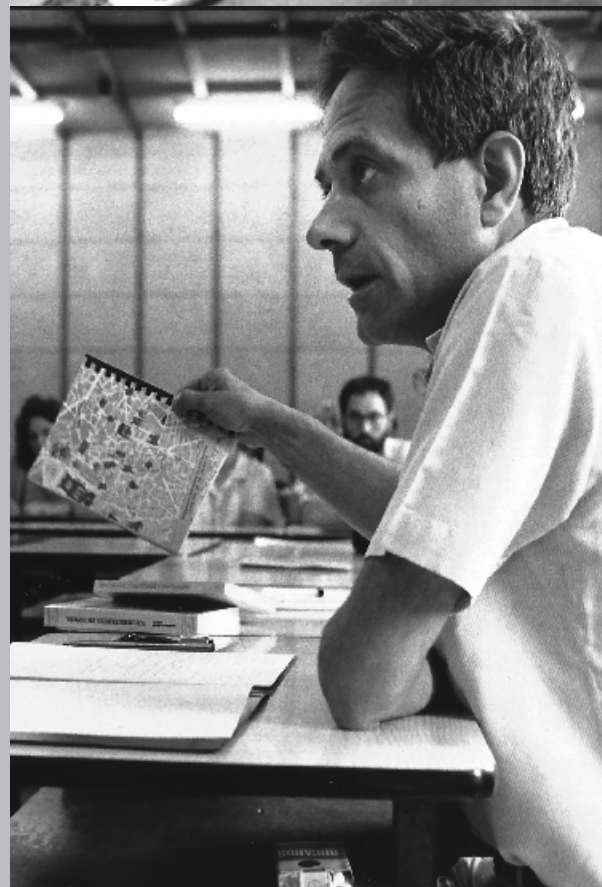


La Casa de Reconciliació i el barri de Can Serra

Andreu Trilla Llobera



La Casa de Reconciliació i el barri de Can Serra

La Casa de Reconciliación y el barrio de Can Serra

The Reconciliation House and Can Serra's neighborhood

Andreu Trilla Llobera

(escolapi, teòleg, mestre, professor de català per a adults, educador de secundària)
andreu.trilla@escolapia.cat

RESUM

El barri de Can Serra es crea i comença a ser habitat durant els anys seixanta. Jaume Botey va ser nomenat rector de la nova parròquia l'any 1971. L'article repassa l'experiència viscuda a Can Serra entre 1969 i 1978 i la seva projecció en una obra comuna: la Casa de Reconciliació. Eren moments d'obertura de l'església, afavorida pel Concili Vaticà Segon, les lluites veïnals, sindicals i polítiques del moment, i el període de la transició política a Espanya. Partint d'un conjunt de llibretes manuscrites per en Jaume Salas, se segueix la construcció d'aquest espai de fe i acció social, i el compromís social i polític així com la vinculació amb la fe d'en Jaume Botey.

Paraules clau: Casa de Reconciliació, religió, cristianisme, transició política, Can Serra.

RESUMEN

El barrio de Can Serra se crea y empieza a ser habitado durante los años 60. Jaume Botey fue nombrado rector de la nueva parroquia en 1971. El artículo repasa la experiencia vivida en Can Serra entre 1969 y 1978 y su proyección en una obra común: la Casa de Reconciliación. Eran momentos de apertura de la iglesia, propiciada por el Concilio Vaticano Segundo, las luchas vecinales, sindicales y políticas del momento y el periodo de la transición política en España. Partiendo de un conjunto de libretas manuscritas por Jaume Salas, se sigue la construcción de este espacio de fe y acción social, y el compromiso social y político, así como la vinculación con la fe, de Jaume Botey.

Palabras clave: Casa de Reconciliación, religión, cristianismo, transición política, Can Serra.

ABSTRACT

Jaume Botey was appointed rector of the new parish in 1971. The article reviews the experience lived in Can Serra between 1969 and 1978 and its projection in a common work: the Casa de la Reconciliació (House of Reconciliation). It was a period of opening of the church, propitiated by the Second Vatican Council, the neighborhood, union and political struggles and the political transition in Spain. Starting from a set of notebooks handwritten by Jaume Salas, the construction of this space of faith and social action, and the social and political commitment as well as the link with the faith of Jaume Botey is followed.

Keywords: House of Reconciliation, religion, Christianity, political transition, Can Serra.

Yo seguiré siguiendo,
yo seguiré muriendo,
seré, no sé bien cómo, parte del concierto.

Gabriel Celaya (*Paz y concierto. Despedida*)

Agraeixo la possibilitat d'explicar en aquest escrit un aspecte d'en Jaume Botey potser no tan conegut com altres de la seva polifacètica i entranyable figura. La seva presència en el barri de Can Serra, al qual va arribar l'any 1969, es va fer notar ben aviat al nou IES Torras i Bages acabat de crear (curs 1968-1969) i també al front de la parròquia de nova creació (1971). El que voldria destacar és la coloració particular d'aquesta presència i la seva significació, no sempre evident.

Prescindiré d'informacions que ja són prou conegudes o que són fàcils de trobar. En canvi, he recorregut a una font no tan coneguda. És la *Crónica* de la comunitat escolàpia de Can Serra entre els anys 1971 i 1983. Es tracta d'unes llibretes manuscrites, amb abundant material (fotografies, retalls de premsa, fulls... de l'època), actualment dipositades a l'Arxiu Provincial de l'Escola Pia de Catalunya (APEPC, 07-26 capsa 2 n.1). El cronista [Jaume Salas], en començar, escriu: «Seguint els costums que ens han estat encomanats, avui [5 desembre 1971] comencem aquest *Llibre de Cròniques*. No creiem que sigui la curiositat la que pugui justificar l'existència d'unes cròniques. És el sentit de tradició i de comunicació qui donarà un caire i un sentit a aquest llibre. Nosaltres, certament, no ens sentim lligats als nostres predecessors, puix que mai no han existit. Can Serra té una vida relativament petita com a comunitat escolàpia. Però el que preveiem és el futur: els qui, empesos per un desig cristià i escolapi, vindran a succeir-nos en la tasca empresa. Ells seran els receptors d'un passat senzill, però viscut amb fermesa.» La finalitat d'aquest escrit és fer notar la riquesa d'experiència viscuda en un determinat moment i el paper que en Jaume hi va jugar, perquè resulti inspirador als qui vindran.

Tan sols, per delimitar el camp d'aquest escrit, recordaré que el primer pla parcial del barri de Can Serra va ser aprovat l'any 1961 i que els nous edificis que s'anaven aixecant van començar a ser ocupats a partir de 1966. Entre 1966 i 1972, la premsa duia periòdicament anuncis del nou barri, que havia de ser una mena de paradís. Can Serra prenia el nom de la (derrocada) masia que havia ocupat el lloc dels primers pisos construïts, els més baixos, a la part de sobre la via del tren. La masia o Torre Serra provenia de Josep Serra i Font, un ric navilier que la va edificar a mitjan segle XIX i que va tenir una atzarosa i curta existència. Per culpa d'un trist accident que va provocar víctimes mortals, en caure una xemeneia pel fort vent, l'any 1905, va ser enderrocada i edificada de nou tal com va arribar a mitjan segle XX, quan va desaparèixer del tot.

L'any 1968 hi hagué un acord entre l'arquebisbat de Barcelona i l'Escola Pia de Catalunya per atendre les classes de religió dels nous instituts que es creaven pel Baix Llobregat, a l'Hospitalet, a Cornellà i a Gavà. Diferents escolapis, que residien a Barcelona, s'hi desplaçaven a fer-hi classe, sense residir de moment en cap d'aquelles poblacions. Al mes d'octubre de l'any següent, 1969, l'Escola Pia obrí una comunitat al barri de Can Serra, al pis 12è 3a, bloc H 26 de l'Avinguda del mateix nom. La van formar Joan Trenchs, Miquel Martí i Josep Maria Monferrer, els dos darrers encarregats de les classes de religió en el nou Institut de Cornellà i en el COPEMH, respectivament. Es tractava d'una comunitat precària, ja que depenia d'una altra comunitat de Barcelona, al carrer Diputació. Aquesta situació va durar fins al juny de l'any 1972, quan va adquirir consistència canònica pròpia.

Per al període de què estem parlant, hi va haver diversos canvis en les persones que formaven la comunitat: a l'inici del curs 1970-1971, Joan Trenchs va ser traslladat a Mèxic, i en Jaume Botey s'hi incorporà amb l'encàrrec de fer les classes de religió a l'Institut Torras i Bages del mateix barri. L'estiu de 1972 Miquel Martí va ser també enviat a Mèxic, i s'hi incorporaren Ramon Marimon i Jaume Salas, i uns mesos després Josep Maria Segura, que s'hi estigué tan sols uns mesos. Finalment, l'estiu de 1973, m'hi vaig incorporar jo. El període de què parlem s'acaba l'any 1978, quan en Jaume Botey deixa la comunitat i el barri, el 20 de juliol, i se'n va a Vallbona de les Monges a substituir el Josep Maria Segura, que havia mort aquell abril, al front de L'Olivera.

Coincidint amb la creació de la nova comunitat, l'arquebisbat de Barcelona havia encomanat a l'Escola Pia la creació d'una parròquia al barri de Can Serra, per a la qual tan sols hi havia diversos terrenys indicats en el pla parcial del barri, en els espais reservats per a futurs serveis però sense acabar de definir-los. És prou coneguda la manera de procedir de les empreses constructores de l'època, que aconseguien revisions parcials dels plans urbanístics de manera que els espais dedicats a serveis eren desplaçats d'un racó a l'altre del plànol i ocupats pels nous blocs de pisos, sovint fins que ja no quedava cap espai disponible en el barri i els serveis eren assignats a altres espais lliures d'altres barris, si més no sobre el paper.

El nomenament d'un escolapi de la comunitat com a primer rector de la nova parròquia, el desembre de 1971, i que recaigué sobre en Jaume Botey, consolidà la conjunció dels dos elements que donarien molt de fruit en tots els sentits: la presència de la comunitat i la responsabilitat de la nova parròquia del barri de Can Serra. A falta de locals parroquials, es van prendre dues decisions que tindrien una importància més gran del que es pensava al principi: es va decidir crear una parròquia sense església o local propi, en forma de petites comunitats que es reunien per les cases i celebraven l'eucaristia dominical i els sagraments (bateigs, comunions, casaments) en la capella que cedia l'Institut Torras i Bages, inaugurat el curs 1968-1969, sota la direcció de Josep Maria Jaumà fins al 1970-1971, i substituït per Jordi Rodà els dos cursos següents; i el 20 de gener de 1972, es va decidir també llogar un local comercial en els baixos d'un dels primers blocs construïts, el D-6, per poder-hi realitzar altres activitats. Aquell petit local va ser el germen de tot el que va venir després, ja que tot

estava animat pel mateix esperit. També val la pena recordar que es va decidir que la paga que es rebria del govern com a sou dels capellans passaria íntegra al fons de la parròquia.

Per comprendre aquell esperit caldria fer una incursió en l'ambient creat entre les comunitats cristianes per l'impacte del Concili segon del Vaticà (anunciat gairebé com un somni profètic el 25 de gener de 1959, convocat oficialment el 1961, i acabat el desembre de 1965), que va tenir molta repercussió en l'església de Catalunya. Cal tenir present que en Jaume Botey havia acabat la seva formació com a escolapi just en els primers moments del Concili i que, per tant, començava la seva acció educativa i pastoral a Barcelona ben imbuït d'aquell esperit que resultava trencador en molts plantejaments.

Durant els anys de la seva formació inicial, dels quals vaig ser testimoni ocular com a company, en Jaume va destacar sempre com una persona interessada per aprofundir allò que molts altres tan sols apreníem potser de memòria. Els darrers anys, coincidint amb l'inici i primer desplegament del Concili, llegia molt i assimilava la teologia més actualitzada. En destacaria alguns aspectes més significatius: una nova consciència social, amb una sensibilitat molt marcada respecte dels més pobres o de persones marginades, una voluntat de diàleg sense fronteres i una nova visió de l'eclesiologia, entre altres, eren característiques que flotaven en l'ambient i que en Jaume va incorporar del tot al seu tarannà personal. Val la pena recordar que en aquests aspectes havia rebut l'influx del seu germà Francesc, també escolapi, que es faria conegut per la seva presència a les barraques del Camp de la Bota (Parapeto) i al final entre els pobres de la muntanya queretana, a Mèxic, on morí. En Jaume rebé una notable influència de la teologia francesa i alemanya (H. de Lubac, Y. Congar, M.-D. Chenu, K. Rahner, H. Urs von Balthasar, etc.) com també del pastor Dietrich Bonhöffer (1906-1945), assassinat pels nazis poc abans del final de la segona guerra mundial. Segons ell, Déu, i tot l'entorn religiós que l'envolta, havien de quedar en un discret segon pla, de manera que calia implantar la justícia i viure «com si Déu no existís», segons una expressió manllevada a Hugh de Groot (1583-1645). Crec que aquesta idea va ser una línia de força en tota l'actuació d'en Jaume, però potser sobretot quan, com diré més endavant, al març de 1979 va decidir abandonar els camins habituals (sacerdoci cristià, vida religiosa) per viure la fe cristiana que mai va abandonar enmig de la secularitat, en l'exercici de la política i per viure-la en condició de diàspora. Algunes d'aquestes idees-força van anar sent treballades en diverses trobades del grup inicial i van quedar recollides en alguns documents de referència que van marcar un estil propi, el primer dels quals és un anomenat *Document de Gavà* perquè es va elaborar els dies 22 i 23 de desembre de 1971 a la comunitat que hi tenien les Germanetes de l'Assumpció. L'escrit era obra del Jaume, que feia encara no tres mesos que era a la comunitat. Va ser enriquit en la trobada comunitària i va marcar el pla d'actuació futur. Posteriorment aquelles idees van ser desplegadas, com recordarem més endavant, en alguna de les sèries de fulls (el primer és del novembre de 1973) que s'editaven per repartir-los en l'única eucaristia del diumenge, que acabaria convertint-se en el nucli de molta vida del barri.

El primer fruit visible de la nova comunitat parroquial naixent i del petit local dels baixos del bloc D-6 va ser, el Nadal de 1971, el Centre d'Esplai (o centre d'excursions com també se l'anomenava de vegades), una entitat de llarga durada i projecció en el barri que va fer les primeres colònies d'estiu del 15 al 24 de juny de 1972. En un escrit a *Catalaunia*, revista interna de l'Escola Pia de Catalunya, de març de 1973, en Jaume explica detalladament tota l'activitat que es duu a terme en aquell local: el Centre d'Esplai (amb unes 70 criatures en aquell moment, més els joves monitors), que funcionava els dissabtes a la tarda al D-6 fins que van tenir més endavant un nou local al carrer Andorra. El va seguir l'escola nocturna d'alfabetització, que va iniciar-se a mig curs 1971-1972, germen de la futura Escola d'Adults. Seguí l'Escola Social depenent de l'ICESB, que va engagar el 1974. Des del primer moment, el Grup de Joves, la majoria procedents dels dos Instituts que existien a l'Hospitalet en aquell moment (el Torras i Bages i el COPEMH), i, durant el dia, quan no funcionava cap d'aquelles activitats, el local era cedit als avis del barri que s'hi volguessin reunir, i que de fet en tenien la clau, i que va ser el germen de la futura Llar d'Avis. Encara, en aquell mateix local, a partir del setembre de 1973, s'obrí el minúscul despatx de l'assistent social, la Maria Pilar Massana que, encara que era contractada per la parròquia, tingué una enorme importància per a l'evolució posterior del barri. Finalment, en el mateix local començà la junta gestora de l'Associació de Veïns del barri i fou el seu local fins a la construcció dels locals parroquials.

No seria fàcil —i no és tampoc la finalitat d'aquest escrit— de recollir en detall tota la vida que es generava en aquell petit local, però resulta impossible oblidar les sessions de cinema amb pel·lícules que no podien veure's en els cinemes convencionals, o les freqüents sortides del Grup de Joves, la primera a Masquefa, el mateix 1971, seguida de moltes altres i d'un inoblidable camp de treball a Pulpí (Almeria) per fer la recollida del tomàquet i que va ser molt important per als joves participants. Especialment significatiu va ser també una mena de campament (31 juliol a 5 agost 1972) a Breda, on va ser confegit un document que portava el nom de *Nits de Breda*, una mena de signe d'identitat del grup, al darrere del qual s'hi endevinen moltes de les línies de pensament d'en Jaume, que era l'animador i factòtum del grup.

Mentrestant, l'arquebisbat de Barcelona, que havia encarregat a l'Escola Pia la creació de la nova parròquia, el mes d'abril de 1973 va decidir cedir-l'hi perquè l'administrés. Així deixem el que podríem anomenar la prehistòria del nostre tema i entrem en la temàtica pròpiament dita. Es va començar a parlar en la comunitat (jo hi vaig arribar quatre mesos després) sobre la construcció o no d'uns locals parroquials. Crec que els detalls de la construcció són prou coneguts. El mateix Jaume els va resumir en el seu llibre en ocasió dels 50 anys del barri de Can Serra. Tan sols en recordaré alguns moments més significatius. En canvi, crec que potser no és conegut el procés a través del qual es va arribar a la decisió de construir el que seria la *Casa de Reconciliació*.

Des de finals de 1971, en Jaume Botey havia tingut diversos contactes amb dirigents obrers que es movien en la clandestinitat. De seguida es va guanyar la seva confiança i van adreçar-li la pregunta sobre la possibilitat que la parròquia tingués uns locals pro-

pis que poguessin servir d'aixopluc a les organitzacions de base que no en podien tenir. Van quedar que n'anirien parlant més endavant, quan es veiés més clar quina forma de procedir podria ser la millor, tenint present que, des de l'Ajuntament de l'època, no tenien cap interès a facilitar la construcció d'uns locals parroquials que ja s'ensumaven l'estil que tindrien, a jutjar pel que es feia als baixos del D-6. De fet, l'Ajuntament es va moure per posar-hi obstacles i va costar molt d'obtenir el permís de construcció. Així passà més d'un any i mig. El mateix Jaume va comentar-nos-ho a la comunitat, de la qual jo ara ja formava part, com he dit, des de l'agost de 1973, i en sóc per tant testimoni directe. Ell feia poc que havia estat nomenat responsable alhora de la comunitat i de la parròquia. Mentrestant, aquell mateix any, les Escolàpies van obrir també una comunitat a Can Serra.

Des del principi hi havia dos grans obstacles a vèncer per arribar a la construcció d'uns locals parroquials. El primer era l'oposició de l'Ajuntament, sobretot en l'època de l'alcalde José Matías de España Muntadas (1962-1973), de qui el mateix Jaume explicava sovint la famosa anècdota de la construcció del campanar de la parròquia del centre de la ciutat: havia estat edificat els anys de després de la guerra civil, en part gràcies als diners procedents d'un impost sobre les patates, fet que arborava en Jaume i el confirmava en les seves opcions de no identificar-se amb una església arrenclerada amb un règim que havia abusat de la gana i la pobresa de la gent. L'arribada a l'alcaldia de Vicenç Capdevila Cardona (maig de 1973, que hi va durar quatre anys) va significar una obertura important en aquest aspecte (i en molts altres).

L'altre obstacle es referia a la mateixa presa de la decisió de construir. D'entrada, l'opció d'edificar un edifici parroquial semblava exclosa per la voluntat de distanciar-se de qualsevol conformitat amb les posicions representades per l'alcalde De España. En Jaume ho tenia clar: calia allunyar-se de tot el que pogués semblar connivència amb aquella mena de poder. La parròquia, senzillament, ni tenia ni volia tenir poder. Però els canvis en l'alcaldia (i els que es besllumaven per a un futur més o menys previsible a nivells més amplis) van començar a posar en dubte la bondat d'aquella posició. Segurament va ser en aquell moment que, en l'interior del Jaume, les opcions més realistes i pactistes van començar a prendre força.

Encara que ell era el responsable tant de la comunitat com de la parròquia, el nostre costum era prendre les decisions comunitàriament per consens. Això em permet explicar el fons del debat, ja que, dins de la comunitat, coexistien les dues posicions, una de favorable a la construcció d'uns locals i l'altra de contrària. He d'agrair a la Maria Pilar Massana que m'hagi deixat consultar les agendes del Jaume que ella guarda, per confirmar quan van ser les reunions definitives on vam decidir què faríem, ja que no consten en la mencionada *Crònica* de la comunitat. Efectivament, tal com jo ho recordava de memòria, a la tardor de 1973 hi he trobat diverses referències a unes llargues reunions de la comunitat que es van fer al Convictori Sacerdotal, al carrer de Joan Güell de Barcelona, ja que buscàvem un lloc proper, tranquil i discret per reunir-nos-hi.

Com que jo mateix era, per dir-ho així, el principal defensor d'una postura que ara em sembla ben equivocada i puritana, sé perfectament amb quina vehemència ens vam discutir, enduts cadascun per la nostra pròpia lògica, una discussió que mai no va sortir de l'interior de la comunitat, ja que buscàvem una posició compartida per tots. La meua postura es basava en el desig d'una Església sense cap poder, com en Jaume. Però mentre que ell ja evolucionava interiorment, jo continuava fixat en l'opció de no construir uns locals com a signe d'una voluntat de compartir del tot la situació dels qui no tenien cap possibilitat de tenir-ne. Era, crec, una posició ingènua, poc realista, fins i tot un punt fanàtica, i això em dóna la possibilitat de fer ressaltar una de les qualitats prou conegudes del Jaume: ell tocava molt més de peus a terra i tenia molta cintura per adaptar-se a les situacions sense contradir mai, però, les seves conviccions. Altres persones ja s'han ocupat d'explicar com aquestes qualitats es manifestaren abundantment en altres terrenys, en la vida universitària, social o política.

Ell, doncs, va defensar la postura *nova*, argüint que els qui ara mateix teníem el poder de construir o de tenir uns locals, en comptes de negar-lo en nom d'una pretesa pura ideal, l'havíem de posar al servei dels qui no en tenien cap possibilitat. La posició era clara i raonable, però abandonar la contrària i avenir-se a una concòrdia no va resultar fàcil. Tanmateix, coneixent en Jaume (i jo el coneixia des que tots dos teníem poc més de quinze anys) i sabent la seva habilitat per buscar el consens, hi vam arribar al cap de diverses sessions. Val a dir que un cop presa la decisió, la unanimitat del grup va ser absoluta, fent causa comuna en tot moment.

Així doncs, la tardor de 1973 és el moment clau en què vam prendre la decisió. Els dies 29 a 31 de desembre següents, en una altra reunió de la comunitat al Casot, a Montserrat, la decisió es va convertir en unànime i irreversible. A partir d'aquí va començar una marató per aconseguir els permisos, per buscar arquitecte, per imaginar com faríem materialment els locals, gràcies a la mà d'obra voluntària de molts dirigents obrers i veïns, i com trobaríem una empresa de construcció que s'avingués a fer de paraigua d'una obra tan atípica. Tant a les agendes del Jaume d'aquell moment com en la *Crònica* sovintegen les seves visites al bisbat en cerca de papers i d'ajut econòmic, a l'Ajuntament, a l'arquitecte (el jesuïta Enric Comas), a diverses comunitats cristianes i a algunes institucions de Barcelona que podien donar-nos un cop de mà.

La *Crònica* relata minuciosament les sovintejades visites del Jaume a l'alcalde, a partir de l'inici de l'any 1974. Finalment, el 13 de juliol de 1974 l'alcalde Capdevila signava el permís d'obres. En aquell moment es va distribuir pel barri un full editat per la parròquia: «Por fin, en Can Serra se van a construir los locales de la parroquia» que és un magnífic resum del que es volia fer i del que es volia evitar. Les preses de posició del Jaume hi quedaven perfectament retratades. Amb l'Ajuntament es va arribar a l'acord que el solar seria finalment al barranc que hi havia davant de casa nostra, el bloc H, al revolt de dalt de l'Avinguda de Can Serra, un barranc ple de deixalles i en bona part reomplert amb materials de les obres dels blocs en construcció. Tant és així que, un cop vam tenir els plànols, a l'hora de replantejar l'edifici sobre el terreny... no hi cabia! Un dels extrems quedava penjant sobre el barranc. La solució (se'm va



Sortida a Montserrat, on es van anunciar els plans per a la construcció dels locals (1974).

ocórrer a mi) va ser plantejar-lo al revés, mirant el plànol al trasllum, ja que la forma esglaonada de la planta permetia aquest gir per enquibir l'edifici dins del solar. Així és com per fi es va marcar el solar i va començar l'aventura de construir l'edifici. Ja érem a l'estiu de 1974.

El dia 21 de juliol d'aquell any, damunt del solar s'hi va descarregar un camió de maons. Amb ells molta gent va aixecar una primera paret simbòlica. Podríem dir que aquesta primera festa veritablement democràtica va consagrar una manera de fer que responia del tot als *desiderata* del Jaume, compartits ara per tota la nostra comunitat: es farien uns locals parroquials, en efecte, però *els faria la gent*. Així, a mesura que començaren a pujar les parets, pujava l'edificació d'una nova comunitat humana, en la qual no hi havia d'haver cap mena de frontera o discriminació. Jugàvem amb el doble sentit: edificàvem l'església material i la que no es veia, però un concepte d'església en consonància amb les idees renovades i oberta a tot tipus de persona. Cada vespre, durant l'agost quan la mà d'obra voluntària feia vacances, i cada cap de setmana després, a peu d'obra, una assemblea s'anava fent conscient que, mentre apreníem a interpretar els plànols i construïem amb les nostres mans la nostra casa, de fet edificàvem una comunitat vivent que era a la vegada el fruit i l'aixopluc de la nostra reconciliació. L'experiència de mig any, ja que l'obra es donà per provisionalment acabada el 8 de desembre de 1974, va cristal·litzar en el nom amb què fou batejat el nou local. Oficialment, en la documentació del bisbat, era la parroquia de sant Benet. En realitat, per a tothom, va ser la *Casa de Reconciliació*, un

nom que consonava bé tant amb els esforços d'*aggiornamento* que havien promogut els papes Joan XXIII i Pau VI, que acabava de decretar un Any de la Reconciliació, com amb les postures de l'esquerra clandestina que s'hi apuntava en vistes a la possible transició política a l'Estat espanyol. Crec, però, que l'ús d'aquest nom no ha de ser titllat d'oportunisme, sinó que va ser una felicitat coincidència entre la conjuntura externa i els ideals que en Jaume liderava i que la comunitat secundàvem del tot.

Entre el 2 i el 5 de desembre, una gran grua havia col·locat les bigues prefabricades que farien de sostre de l'edifici i el 8 de desembre es va celebrar una atípica eucaristia en el nou local, que quedà així inaugurat provisionalment i es va deixar d'usar la capella de l'Institut Torras i Bages. L'obra, però, no s'acabà del tot fins al 24 de juny de l'any següent, 1975, quan es va donar a conèixer el *Manifest de la Reconciliació* proclamat amb entusiasme davant d'un públic que, a dir de la premsa del moment, era d'unes 500 persones. Es tracta d'un document molt treballat i consensuat, a partir d'una proposta del Jaume, dividit en tres parts, en cadascuna de les quals es detallen els requisits perquè es doni una reconciliació de debò. La primera es refereix als drets socials, econòmics, laborals, sindicals i culturals. La segona als drets polítics, les llibertats i la participació democràtica. La tercera retrata el model d'Església amb el poble. El redactat alterna les condicions de la reconciliació (en forma negativa: «No hi pot haver reconciliació mentre...») amb les afirmacions o proclames solemnes de les nostres conviccions. L'escrit es clou amb un compromís públic i solemne a favor de la reconciliació en tots els àmbits. Aquell document va causar un autèntic rebombori (Franco no moriria fins sis mesos després) i va contribuir a endreçar les idees que la gent havia experimentat durant la construcció de la *Casa de Reconciliació*. A partir d'aquell moment era ben notòria la manera de pensar i de fer simbolitzada per la nova parròquia. Ningú la va considerar com a «cosa dels capellans» sinó com a «casa de tots», en la qual la vida de fe es manifestava sobretot en l'obertura a les necessitats i l'acolliment de tothom. Una vida de fe cristiana que privilegiava no la doctrina sinó les actituds vitals, on ens podíem descobrir propers i reconciliats.

Evidentment, no es va esperar al final complet d'obres per començar a treure partit dels nous locals. Ja s'ha dit que el 8 de desembre de 1974 es va fer una mena d'acabament provisional. Un full editat per l'ocasió deia: «Trabajar por los demás es nuestra fiesta». El 22 del mateix mes, en ocasió de l'ordenació com a capellà d'un company de la comunitat, Jaume Salas, l'interior dels locals tan sols tenia una instal·lació elèctrica provisional amb fils penjants, faltava pintar-los, etc. En Jaume havia aconseguit, amb mà mestra, generar i conduir un moviment de base que encarnava les intuïcions de futur. La premsa ho recollia de forma inequívoca. L'Enric Company, al *Tele/Exprés* del 22 de juliol de 1974, havia escrit: «Ladrillos Populares para una iglesia». Els obrers d'esquerres, molts dels quals es consideraven «no creients», havien edificat una església diferent. Els cristians s'havien pogut reconciliar amb els qui, teòricament, n'eren lluny. Aquesta experiència replantejava moltes idees i feia tronollar moltes conviccions que semblaven indubtables. Des del novembre de 1973, com s'ha dit, cada setmana s'editava un simple full, agrupats en sèries temàtiques, que proporcionava material per a la millor comprensió del que havíem viscut. El conjunt

d'aquelles sèries de fulls proporciona una idea prou clara del que es pretenia; destacaria, però, les que duïen el títol «Construir la iglesia», «Reconciliación» i «¿Qué es una parroquia?», que anaven dirigides a digerir l'experiència viscuda col·lectivament. L'elecció de la sèrie i de les idees bàsiques de cada full es feia comunitàriament, encara que la realització concreta m'havia estat assignada a mi.

El dia 1 d'octubre de 1975 es deixava el petit local dels baixos del bloc D-6. Ara tota l'activitat es podia fer als nous locals que van acabar aixoplugant tota l'activitat social i educativa, reservant tan sols els diumenges al migdia per a la celebració de l'única eucaristia setmanal, que així es convertia en caixa de ressonància de la vida i els problemes del barri. El 21 de desembre de 1975 es va fer una gran festa de final d'obres, amb els locals pràcticament acabats. Dos dies després es va convocar una assemblea oberta per recordar el primer aniversari de l'ordenació del Jaume Salas per reflexionar sobre el grau de comprensió de l'experiència viscuda. El full de convocatòria deia, entre altres coses: «La idea de reconciliación, ¿nos ha ayudado a comprender lo que es realmente la Iglesia de Can Serra?» Pocs dies després, en el full de la festa de Nadal es recordava que durant aquell any havia nascut entre nosaltres una esperança, llavor d'un món nou. Hem vist néixer la Reconciliació i la Pau, deia. Paral·lelament i com una il·lustració icònica, el primer grup d'objectors de consciència havien llegit públicament el seu *Manifest* en la missa del gall. Era com una obsessió: aconseguir el fruit d'allò que havíem viscut per convertir-lo en matèria de creixement personal i de grup.

Per la Pasqua de l'any 1977 es va celebrar la primera *Fiesta del Cordero*, ben significativa de la nova manera de configurar-se la comunitat cristiana del barri, ja que una festa que havia de ser figura de «l'Anyell pasqual», figura central en principi exclusiva per als creients, passava a ser una invitació oberta a compartir *Casa* i taula amb uns obrers que estaven de vaga a la seva empresa i que van venir a menjar-ne, o amb qualsevol persona que s'hi volgués apuntar, ja que no es demanava cap filiació religiosa o política per participar-ne, sinó que era una taula oberta a tothom, on poder experimentar els beneficis de l'esforç de la reconciliació. Sovint ho concretàvem en una imatge gràfica: la taula compartida permetia diferents nivells de comprensió i d'experiència interior. Per a alguns era tan sols «la taula de l'amistat». Altres hi veien a més «la taula de l'eucaristia» que els recordava el compartir generós i obert de Jesús amb la seva colla. Altres hi veien encara «la taula del Regne», expressió religiosa judeo-cristiana per designar aquell futur cap al qual ens encaminem, a partir de punts d'inici molt diferents i amb un caminar personalitzat, on la reconciliació arribarà al seu màxim. Era un bon retrat del programa que en Jaume tenia ben assumit, i que traspuava en tot el que ideava i empenia. Per cloure aquestes reflexions sobre la construcció i el sentit de la *Casa de Reconciliació*, potser res millor que recordar el magnífic mural que va pintar-hi en la sala gran a partir de l'abril de 1980 l'artista Jordi Maragall. És ben bé una representació al·legòrica de l'ideal d'un món reconciliat i en pau, una imatge paradisiàca en què humanitat i naturalesa apareixen agermanats.



En Jaume en el dia de la presentació del llibre dels 50 anys, davant del mural (desembre 2016).

Tenint present que en Jaume va deixar el barri de Can Serra i la nostra comunitat el juliol de 1978, vist ara en perspectiva, sembla increïble la riquesa global de l'experiència que intento descriure, de la qual ell va ser l'ànima. No vull dir pas que ell fos materialment l'únic que ho fes tot, al contrari: la seva virtut era la de contagiar i de crear consens. Des de la festa de la primera paret havien passat tan sols quatre anys, gairebé dia per dia, als quals es podria afegir l'època d'abans de l'edificació de la *Casa de Reconciliació*, i resultaria llavors un període de set anys. La llista de totes les institucions que havien nascut al barri fruit del mateix impuls que va aixecar la *Casa* resulta molt llarga, i la de tots els esdeveniments crec que és prou coneguda. No és aquí el lloc per parlar de totes i cadascuna d'elles, ja que el meu objectiu és tan sols mostrar les opcions de fons que hi havia al darrere i posar de relleu la seva coherència i el seu origen, que no era altre que la persona d'en Jaume Botey, la seva dèria per un món en consonància amb actituds humanes profundes posades en comunió i en cerca de reconciliació autèntica. Per això, tan sols en recordaré algunes que considero més significatives per comprendre el que pretenc explicar.

La primera que vull destacar és l'Associació de Veïns del barri, que va arribar a ser una de les més actives de l'Hospitalet. La primera junta gestora es va constituir el maig de 1973 i va ser aprovada el desembre del mateix any. La primera junta oficial va quedar creada el 10 de febrer de 1974, cinc mesos abans d'iniciar la construcció de la *Casa*. L'inici era modest en nombre de persones, però la inspiració ja anava en el sentit precís que hi insuflava en Jaume. De fet, va ser un banc de proves de la re-

conciliació que es proclamaria solemnement no gaire després, ja que hi coexistien tendències diverses que no van deixar de produir les lògiques tensions que van aparèixer en diversos moments amb plantejaments polítics, sindicals o estratègics diferents. L'abril de 1974 l'Associació va organitzar la primera Setmana Cultural, que va conèixer posteriorment força edicions. Era un intent d'unir esforços i de buscar punts que teníem en comú «els nascuts a Catalunya i els vinguts d'altres indrets». Un mes abans de la festa de la primera paret, de l'1 al 15 de juny de 1974, l'Associació de Veïns va fer un pas de gegant en organitzar una Exposició sobre els problemes, sobretot urbanístics, del barri. La repercussió d'aquest fet va ser molt gran en el veïnat, i es va consolidar quan, a l'octubre de 1973, la parròquia va contractar com a assistent social la Maria Pilar Massana, posada a disposició de l'Associació, l'aportació de la qual va resultar d'un valor incalculable. El 22 de setembre de 1975 s'obria una altra Exposició per celebrar el primer aniversari del seu inici d'activitats. El més curiós és que es va instal·lar en un local als baixos del bloc 82-B, al costat de la *Casa*, que estava buit i va ser *okupat* per l'Associació. Els rumors deien que estava destinat a la policia municipal. Amb una gran habilitat (no cal insistir d'on sortia) es va demanar a l'Ajuntament per fer-hi l'exposició. Hi van col·laborar el primer grup d'objectors de consciència. L'Ajuntament hi va ser convidat i, amb la seva assistència, va donar per bona l'ocupació del local que va passar a ser la seu social de l'Associació de Veïns. Al darrere de la creació i promoció de l'Associació de Veïns hi havia, doncs, la convicció que el futur del barri i de l'esperada democràcia depenien de l'esforç comú i reconciliat dels qui érem de fet diferents, però podíem descobrir objectius que compartíem més enllà de les diferències, com en Jaume no es cansava de fer notar. La nostra força era la nostra capacitat de deixar de banda allò que ens separava i de fer créixer els espais on coincidíem. La gent del barri expressaven sovint aquesta idea quan confonien la gent de la parròquia amb la gent de l'Associació, alguns dels quals mai no haurien volgut passar per cristians.

L'Associació de Veïns va ser un magnífic instrument per amplificar altres espais comuns que el cervell del Jaume no parava d'imaginar. Recordaré tan sols l'Assemblea Democràtica de Can Serra, coordinada amb les d'altres barris i la de Catalunya, que va funcionar des de 1975, naturalment de forma clandestina. També podem recordar, sense entretenir-m'hi, les diverses festes populars, totes adreçades a la reconciliació dels veïns del barri —de les quals va néixer la Festa Major, creada del no-res, el juny de 1977—, els concerts (alguns dels quals van ser memorables), el cine-club, i la promoció del teatre gràcies al GAT. Aquest darrer, la història del qual ultrapassa les intencions del meu escrit, va escenificar —mai més ben dit— com era la nova església que havíem edificat, ja que sovint la tarima que servia d'escenari ocupava gairebé la meitat de la sala gran de la *Casa* i comportava uns veritables equilibris, els diumenges, per fer-hi la celebració de l'eucaristia. Aquest fet contribuï no poc a una nova manera d'entendre i experimentar el que significava una eucaristia menys sacralitzada, expressió d'una manera d'entendre la fe i la seva expressió religiosa més participativa i enquadrada dins la vida de cada dia i al servei d'interessos comuns. De fet, l'única eucaristia setmanal va esdevenir el lloc per compartir la vida del barri, la vida real de la gent, les alegries i les penes, els problemes i els èxits. Gràcies a un dels grups de

treball de l'Associació, el d'excursions, es van poder celebrar els primers mítings del 1r de maig, clandestinament és clar, en llocs apartats en plena natura, amb l'excusa de l'excursió. Un altre exemple de la força expansiva i aglutinadora de la idea de l'esforç per reconciliar el que teòricament era o semblava divers i fins contrari, en aquest cas el lleure i la política, com també persones que no tenien una visió homogènia de com havien d'anar les coses en el proper futur que es començava a albirar.

Una altra intuïció molt productiva, en la mateixa línia, va ser en el camp de la cultura. Calia experimentar que la reconciliació entre els qui havien pogut accedir a la cultura a través d'estudis reglats i els qui no hi havien tingut accés era possible i desitjable. Aquesta convicció va donar lloc a una mena de lema freirià que ens repetíem: tots aprenem i tots sabem alguna cosa que podem ensenyar, per a riquesa de la comunitat. Ja ho havíem experimentat des dels inicis de l'Escola d'Adults en els locals dels baixos del D-6, des del 1973. Però ara, amb les possibilitats que obrien els nous locals de la Casa, l'Escola va créixer en nombre d'alumnes i en nombre de mestres voluntaris, alguns de tan prestigi com, entre altres, Manolo Sacristán, José María Valverde, Alfons-Carles Comín o Paco Fernández Buey, que hi van fer intervencions. El mètode d'alfabetització que la Maria Mercè Romans va posar a punt, inspirat en les paraules generadores de Paulo Freire, portava l'empremta d'en Jaume Botey, encara que tots hi vam treballar ja que repeteixo que el plantejament era del tot compartit. L'Escola Social, depenent de l'ICESB va començar a mitjan curs 1974-1975. Quedava encara un altre terreny on experimentar. Gràcies als contactes afavorits per una Coordinadora de les Escoles d'Adults d'altres barris, comentàvem entre nosaltres la lluita del barri de Rekalde a Bilbao i el naixement de la seva universitat popular (*Libro negro de Rekalde*, 1975). Es podien reconciliar d'altres maneres diversos estaments socials? Podria ser aplicable a la conjunció entre temps lliure i aprenentatge renovador? Aquesta va ser la idea inicial d'una Escola d'Estiu de Can Serra, on es barrejaven persones de nivells culturals i edats ben diferents (pares i fills) amb el desig de posar en comú aprenentatges diversos, fruit del que cadascú sabia i podia ensenyar, i que va conèixer diverses edicions de 1979 a 1983. S'hi reconeix la rara habilitat del Jaume Botey per buscar mil i una excuses per apropar els distants a un projecte comú, reconciliador. Ell corria també amb els passos pràctics per fer-lo possible, gràcies als seus molts contactes amb persones i entitats de Barcelona.

Un altre fet que podem qualificar de major va ser l'experiència del moviment dels objectors de consciència. Era, en aquell moment, una experiència del tot nova, ja que l'objecció de consciència al servei militar s'atribuïa tan sols als testimonis de Jehovà (des de 1958), amb l'única excepció del Pepe Beúnza, primer objector individual per raons polítiques (1971). La insubmissió per motius de consciència havia anat creixent els darrers anys del govern de Franco. Va ser un moviment assembleari i descentralitzat que no va aconseguir ser capitalitzat per cap partit polític. A les principals ciutats existien assemblees d'insubmisos i entorn d'aquestes es formaven grups de suport que es coordinaven entre si en diferents fòrums antimilitaristes. Els grups més importants van ser el Moviment d'Objecció de Consciència (MOC), proper als plantejaments de la no-violència, i una constel·lació de col·lectius anomenats genèricament

Mili KK, més vinculats a l'esquerra més minoritària, tot i que les línies de divisió no van ser mai netes i precises. L'agost de 1975, gràcies als contactes del Martí Olivella, que vivia amb la comunitat escolàpia, van aparèixer a Can Serra la primera fornada d'objectors que plantejava la possibilitat de fer un servei civil substitutori del servei militar. L'acord s'havia pres en una reunió tinguda a Montserrat, amb participació de Pepe Beúnza, Martí Olivella, Jesús Viñas i José Luis Lafuente. El seu servei es faria en part en la *Casa de Reconciliació* i en part en altres entitats del barri, coordinat conjuntament per la parròquia i l'Associació de Veïns.

La proximitat de plantejaments entre aquell grup i el que representava la *Casa* es va evidenciar en una reunió a Alforja de pràcticament tots els qui participàvem en la vida del barri, a través de la parròquia, l'Associació o l'Escola d'Adults i es va pactar un projecte de servei social substitutiu concretat en un casal d'estiu, l'atenció a la llar d'avis, la col·laboració en l'Escola d'Adults i en la cura i manteniment dels locals. Allí es va comprovar el seu tarannà no violent i les seves arrels humanistes o cristianes de base. La seva inclusió en la vida del barri no va significar, doncs, cap trencament ni, m'atreviria a dir, cap novetat. Més aviat era com una ampliació del terreny de joc que ens havíem donat i de la manera de procedir de tot plegat. Ells s'hi van avenir molt bé i així van començar la seva història en el barri en començar el curs escolar 1975-1976. El primer grup de set objectors, Ovidio Bustillo, Vicente Amurgos, Jesús Viñas, Guillermo Luis Cereceda, José Díez Faixat, Esteban Zabaleta i José Antonio Montese-rín, van fer la seva labor a gust de la gent. Quan va arribar la nit de Nadal de 1975 van fer públic el seu manifest «Un camí per la pau: manifest dels objectors de consciència». A partir d'aquell moment s'esperava la reacció coercitiva de l'Estat enmig d'un cert nerviosisme. Va arribar per fi la nit del 6 de febrer de 1976, quan foren arrestats per la Guàrdia Civil i empresonats al castell de Sant Ferran de Figueres. A partir d'aquí, nous joves, tant a Can Serra com en altres poblacions, s'apunten al servei civil substitutori, i són també empresonats, originant així un moviment imparable, amb molt de ressò popular, que va derivar cap a la insubmissió, i que va dur a l'indult parcial de 1976, i va arribar a aconseguir l'abolició del servei militar obligatori el 2001. Aquesta història, que ja ha estat suficientment estudiada, és recordada aquí tan sols per remarcar la coincidència de plantejaments entre el seu pacifisme militant i l'ideari de reconciliació encarnat en el barri de Can Serra. Els fils subterranis de tota l'acció van ser moguts hàbilment i discreta pel Jaume, amb el consentiment i l'adhesió de la resta.

Faltaria encara fer menció d'altres esdeveniments que acaben de posar en clar els plantejaments a què m'estic referint. Concretament vull fer notar com el nucli de persones que participaven més directament de la dinàmica de la *Casa de Reconciliació*, a través de la parròquia, de l'Escola d'Adults o de l'Associació de Veïns, van aconseguir amplificar la seva dinàmica a sectors més nombrosos del veïnat a través d'accions reivindicatives en el barri, tant en la lluita contra les acadèmies mig clandestines en pisos sense condicions i per demanar escoles públiques dignes, com especialment en el terreny de l'urbanisme. El nombre de veïns que eren guanyats per a la causa anava creixent. Un exemple paradigmàtic va ser la lluita pel solar de la Carpa, reservat en

els plans d'urbanisme per a una sèrie de blocs que gairebé haurien duplicat la densitat de la població de Can Serra. L'Associació va iniciar les seves reivindicacions amb una proposta que incloïa aturar els permisos de construcció i reivindicar una escola, un mercat i una plaça pública. Les immobiliàries hi van respondre amb la construcció d'una tanca al voltant del solar. Els veïns l'enderrocaven de nit, i era de nou refeta de dia. Així fins a quatre vegades durant l'any 1976. La darrera vegada va constituir un pas important en la línia de la reconciliació entre diferents col·lectius que es reconeixien mútuament lluitant per una causa comuna. Aquest cop l'enderrocament del mur no va ser de nit, sinó a ple dia. Era l'hora que els qui s'havien aplegat a la *Casa* per l'eucaristia del diumenge en sortien. Ràpidament va córrer la veu i un grup molt nombros va donar el cop de gràcia al mur, que ja no va ser reconstruït més. Les posteriors baixades multitudinàries a la plaça de l'Ajuntament en manifestació encapçalada per la figura del conegut Paco, el *tamborilero* de Can Serra (el dibuix del qual va ser el segell de la Vocalia de festes de l'Associació de Veïns, i que s'ha convertit en un Gegant del barri) van fer la força necessària perquè finalment l'Ajuntament anul·lés el permís d'obres per al solar de la Carpa i acabés revisant el pla parcial, fent cas als veïns. Els temps havien canviat, certament, i això ho afavoria. Però l'esperit que hi havia portat era el mateix de sempre a Can Serra. Un cop enfilada la victòria en el tema de la Carpa, van venir altres reivindicacions de cara a millorar i assegurar serveis per al barri o per pal·liar molèsties (pudor, soroll) d'algunes indústries que havien quedat dins del nucli urbà per causa del seu creixement, com van ser les campanyes pel solar de la Cardoner (octubre 1976), pel trasllat de la Farga (encara que no pertanyia al barri, però hi provocava sorolls i altres molèsties) o pel perill que les obres del metro de la línia 1, com havia passat en altres barris, acabessin provocant esquerdes en alguns blocs (gener 1978). Tot està degudament documentat en altres treballs que se n'han ocupat, i aquí tan sols m'interessa recordar-ho per acabar de definir l'abast d'una acció que, encara que sempre era col·lectiva i molt ben conjuntada, tenia un precedent en la ment ben agençada d'en Jaume Botey. Crec que és de justícia reconèixer-ho.

No entraré en detall a parlar d'altres dimensions de la mateixa experiència, com el de la solidaritat internacional, que es va viure intensament amb el suport al Sandinisme de l'època, i que va dur a un agermanament de la *Casa de Reconciliació* amb una comunitat cristiana de Trinidad, població del nord d'aquell país. Una altra manera de reforçar les intuïcions que havien generat la nostra *Casa de Reconciliació*: la vinculació amb el destí d'un petit poble germà que lluitava per la seva llibertat i dignitat.

He deixat per al final una breu al·lusió a un aspecte que només puc insinuar amb respecte i discreció, ja que frega la intimitat d'en Jaume. Em refereixo a la seva evolució personal. El Nadal de 1974 i en companyia de Martí Olivella, havia fet una estada a Beni Abbés, a Algèria, acollits per la comunitat de Germanets de Foucauld. Fer un tall enmig d'un terbolí d'activitats és sempre ben desitjable. Però tant l'ambient escollit (el desert del Sàhara) com el lloc concret (una comunitat de Foucauld) palesen cap a on s'anava adreçant progressivament la seva recerca interior. Aquesta experiència sobre la qual no comentava gran cosa va continuar i es va convertir en més apres-

sada el 17 de juliol de 1976, quan va marxar *amb rumb desconegut* cap a Itàlia, com un veritable pelegrí. En va tornar l'1 de setembre següent. Gairebé tan sols per al·lusions vam saber que havia estat en diversos llocs, però sobretot a Assís, lloc de referència de l'espiritualitat de la pobresa i de l'obertura als *menors* d'aquest món. Ell va guardar pudorosament el nucli de la seva experiència, la que havia fet «al damunt d'un ruc», com ens deia mig tímidament amb el seu curiós sentit de l'humor. La ironia de l'al·lusió es devia al fet que, efectivament, va estar-se un temps en una habitació al damunt d'una quadra, però deixava entendre connotacions que no ens van passar per alt. Segui com sigui, aquestes experiències es van donar la mà amb la possibilitat d'anar a fer-se càrrec de L'Olivera, una institució per a persones disminuïdes a Vallbona de les Monges el 20 de juliol de 1978, com ja s'ha dit. Així va deixar la comunitat, la parròquia i el barri. Era potser l'empenta que li faltava per accionar definitivament les palanques d'un canvi llargament treballat i desitjat: deixar l'estatut públic de la seva fe, com a escolapi i capellà, per embrancar-se decididament en un nou estatut de la mateixa fe, cada cop més viva i arrelada: un estatut laïcal, sense estructures eclesiàstiques ni institucions al darrere, vivint la fe en diàspora. Una veritable aventura sempre en consonància amb els valors que havia pressentit i havia treballat per estendre al seu voltant. Els qui el van conèixer posteriorment ja el van conèixer sempre així, però possiblement desconeixen el camí que l'hi va portar.

Així és com, en les eleccions municipals de 1979, accepta presentar-se com a independent en la llista del PSUC. La campanya començà al març, el diumenge 3 d'abril hi hagué les eleccions i els nous Ajuntaments foren constituïts el dia 19 d'abril. En Jaume va entrar-hi com a regidor d'ensenyament. En quatre anys la seva feina superà l'imaginable. Però aquest és un terreny que no toca a aquest escrit. El seu joïós casament amb la Maria Pilar Massana, a la *Casa de Reconciliació*, el 25 de juliol de 1982 crec que va significar la consolidació del nou camí emprès, al qual es va mantenir fidel fins al final.

És hora d'acabar aquest escrit en què he recollit en forma gairebé de breus citacions uns quants capítols que mereixerien, cadascun per la seva banda, un estudi aprofundit si és que no existeix ja. La figura d'en Jaume Botey, a qui —repeteixo— jo coneixia des que tots dos teníem quinze anys i mentre vam fer els estudis com a companys, s'engrandia per moments en els cinc anys (1973-1978) que vam conviure a la comunitat escolàpia de Can Serra, fins que el vaig haver de substituir al front de la comunitat i de la parròquia quan ell se'n va anar a L'Olivera, el juliol de 1978. En el moment d'haver de fer-ho és segurament quan vaig adonar-me millor del que significava la seva presència insubstituïble. Per mi, ell continuava sent la millor font d'inspiració i agraeixo —des de la seva tornada a l'Hospitalet, ja no a Can Serra, i fins a la seva mort— la seva confiança i discreció per no interferir en la marxa de les coses que ell ens havia engegat i deixat com una herència preciosa, però que no volia que fos «seva» sinó de «tots». L'any 1989 vaig ser jo qui vaig haver de deixar el barri de Can Serra, cridat per la meua institució a un altre servei, primer, i després a participar en l'equip de govern de l'Escola Pia de Catalunya. Quan, el 1995, em va tocar prendre la dolorosa decisió de renunciar a la responsabilitat de la parròquia de Can Serra, re-

tornant-la al bisbat, i de tancar la comunitat escolàpia per la precarietat de forces de la nostra institució, no cal dir que ho vaig fer amb el cor encongit i vaig haver d'entomar alguns agre's retrets de part de persones del barri i fins d'alguns companys meus. Puc dir ben alt, en canvi, que en Jaume no me'n va fer mai cap, de retret, i em va expressar la comprensió per la meva (forçada) decisió. Aquest era el seu tarannà: diàleg, comprensió, cintura, reconciliació en una paraula. M'alegra poder donar-ne testimoni públic. Gràcies, Jaume!

FONTS

BOTEY VALLÈS, Jaume *et al.* *Can Serra-50 anys: història d'un barri de l'Hospitalet*. Barcelona: Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2016.

BOTEY VALLÈS, Jaume. Agendes personals.

CRÒNICA DE LA COMUNITAT. APEPC 07-26 c. 2 n. 1